

Література.

1. Новицький В. Регулятивні стратегії відкритих економічних систем і глобальна конкуренція за ресурси / В. Новицький // Економіка України. – 2007. – № 7. – С. 4-14.
2. Чухно А. Сучасна фінансово-економічна криза: природа, шляхи і методи її подолання / А. Чухно // Економіка України. – 2010. – № 2. – С. 4-13.
3. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Онищенко В.П. Реалії та можливості економічної стабілізації та розвитку України / В.П. Онищенко // Економіка України. – 2015. – № 7. – С. 4-17.
5. Геец В.М. Проблемность структурных трансформаций экономики стран с развивающимися рынками / В.М. Геец // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 54–69.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***МАЗНЄВ Г.Є., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В умовах розгортання нової промислової революції розвинені країни активно використовують інновації в конкурентній боротьбі для досягнення лідируючих позицій. Україна ж тільки декларує важливість інновацій для подальшого розвитку, але увага в нашій державі приділяється, насамперед, тим галузям, які відносяться до нижчих технологічних укладів і не потребують високого рівня інноваційної активності, тому що експортують свою продукцію в основному у вигляді сировини та напівфабрикатів. Це обумовлює низьку конкурентоздатність продукції і економіки в цілому. Фахівці констатують, що в Україні відбувається деградація структури товарної продукції експорту, тобто збільшення продажу сировини і зменшення експорту товарів із значною доданою вартістю, а саме, високотехнологічного обладнання та новітніх технологій.

Тому не є випадковим те, що у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2015 рік Україна знаходиться на 79 місці між Гватемалою і

Таджикистаном, а за показником «ефективності ринку товарів та послуг» займає 106 місце після Хорватії і перед Бутаном, за показником «якість інституцій» - на 130 місці між Мадагаскаром і Парагваєм, за «інноваціями» - обігнала Кот Д'Вуар, але не досягла Гондураса [9; 10].

Таке становище є слідством негативного ставлення держави до науки, яка генерує наукові знання, що трансформуються в інновації. Так, за роки незалежності показник наукоємності валового внутрішнього продукту зазнав катастрофічного падіння – з рівня 1,8 % у 1991 році до 0,66 у 2014 році. Цей показник у 3 рази менший ніж в середньому в країнах ЄС-28 і у 5 разів – ніж у Франції і Швеції. Внаслідок, хронічного недофінансування науки кількість працівників наукових організацій постійно знижується. Так, тільки за останні десять років скорочення науковців в Україні склало понад третину.

Особливе занепокоєння викликає той факт, що за здатністю країни втримувати таланти, тобто науково-педагогічних працівників і кваліфікованих спеціалістів, наша країна посідає 140-е місце серед 148 країн світу. Таким чином, Україна, витрачаючи величезні кошти на підготовку наукових кадрів та молодих спеціалістів за найпрестижнішими напрямками, не створює належних умов для їх роботи на батьківщині і, тим самим, інвестує зарубіжні фірми. Не здатна, на жаль, наша країна і залучати талановитих вчених і спеціалістів із-за кордону, посідаючи за відповідним показником також одне із останніх місць у світі – 136. Таке становище обумовлює погіршення науково-дослідної роботи і якості надання освітніх послуг, що в свою чергу є причиною наростаючого відставання України від західних країн.

Проте існує думка, що «поки Україною до кінця не упущено момент інноваційного прориву і заняття гідного місця серед світових технологічних держав» [8, с. 195]. У зв'язку з цим Україні необхідно, не втрачаючи часу, переходити на інноваційно-інвестиційну модель розвитку. І починати треба, насамперед, з сільського господарства. Бо, як неодноразово наголошував академік П.Т.Саблук, сільське господарство може стати своєрідним локомотивом, здатним витягти усі ланки національного господарства на тракторію економічного зростання [5]. Аграрний сектор України – це єдина у вітчизняному народногосподарському комплексі галузь, яка демонструє високі фінансові результати. Рентабельність виробництва продукції сільського господарства значно вища середніх показників по економіці країни і у 2015 році складала 43% .

Світовий досвід свідчить про те, що ефективна інноваційна

діяльність підприємств неможлива без суттєвої державної підтримки. Проведений аналіз вказує на неспроможність державного менеджменту нашої країни забезпечити інноваційний розвиток суб'єктів господарювання. Тому Україна опустилася до аутсайдерів світового розвитку, до країн з дешевою некваліфікованою робочою силою, здатних на виробництво тільки сировини та напівфабрикатів.

Нова четверта промислова революція або «Індустрія – 4.0», концепція якої запропонована німецькими вченими, бізнесменами та політиками у 2011 році і яка розрахована на період 2011-2050 рр., підтримана американськими урядовими та бізнесовими структурами і розповсюджується вибуховими темпами, захоплюючи весь світ [10]. Як зазначають засновники Всесвітнього економічного форуму, подібного масштабу і складності змін людству ще ніколи не доводилося відчувати. Заснована «Індустрія – 4.0» на широкому використанні кіберфізичних систем у виробничих процесах. Рупійною силою стають інтегровані інтелектуальні процеси та продукти, що генерують так звані великі дані.

Відбувається інтеграція підключених до Інтернету машин, предметів побуту від автомобілів до тостерів. Створюються мережі машин, складальні лінії, які будуть не тільки виробляти товари з меншою кількістю помилок, а й самостійно змінювати виробничі шаблони. Відомий американський вчений Дж.Ріфкін вважає, що на зміну традиційним ієрархічним структурам прийдуть нові структури горизонтальної взаємодії «коли сотні мільйонів людей будуть генерувати власну зелену енергію вдома, в офісах і на фабриках і ділитися нею один із одним в «енергетичному Інтернеті» [6].

Основними пріоритетами до 2020 р. будуть, насамперед, інтелектуальні системи управління виробництвом і робототехніка, системи створення і виробництва матеріальних об'єктів і 3D-друк, нанотехнології в медицині і фармації, нові аграрні технології тощо.

Інноваційний розвиток підприємства на сучасному етапі має бути заснованим на використанні інтелектуальних ресурсів, що включають інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти. Тільки оптимальне поєднання векторів інноваційного розвитку зі складовими інноваційного потенціалу та інтелектуального капіталу зможе забезпечити успішний розвиток підприємства. Інноваційний розвиток підприємства визначається його здатністю створювати нові компетенції [2; 7], на основі розробки і трансформації яких визначаються напрями зусиль щодо створення інноваційних технологій, продуктів, послуг і процесів, тобто здійснюється управління інноваційним розвитком підприємства.

Динамічною моделлю інноваційної діяльності підприємства є його інноваційна система. Для ефективного розвитку кожного конкретного підприємства має бути розроблена інноваційна система, що поєднує сукупність елементів інноваційної діяльності з урахуванням їх мікро- і макрооточення, відображає характер і напрямки їх взаємовідносин у процесі досягнення поставлених цілей [1, 8].

Як відмічають дослідники [1; 8], на переважній більшості вітчизняних промислових підприємств інноваційна система взагалі відсутня, не розроблена система управління інноваційною діяльністю та, більш того, далеко не всі підприємства мають стратегію і систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності. Не позбавлені вказаних недоліків і аграрні підприємства. Як показує аналіз, на абсолютній більшості з них інновації носять випадковий стихійний характер, а управління інноваційною діяльністю здійснює або керівник підприємства, або фахівці структурних підрозділів. Причому форма управління, як правило, основана не на аналізі і прогнозах, а носить «реактивний» характер, тобто все вирішується в оперативному порядку як реакція на виникнення певних подій.

Система управління інноваційною діяльністю підприємства – це апарат зв'язків управлінських процесів, спрямованих на регулювання взаємовідносин підприємства з усіма суб'єктами взаємодії в ході інноваційного процесу [1].

Управління інноваційним розвитком підприємства є окремим видом управлінської діяльності.

Великі підприємства в сільському господарстві, особливо ті, що мають десятки і сотні тисяч гектарів землі в обробітку, насамперед агрохолдинги, мають змогу генерувати та впроваджувати як власні так і запозичені інновації, формувати ефективну систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності.

Обґрунтовано, що система управління інноваційним розвитком повинна будуватися на засадах інноваційних цільових програм, а основним інструментом реалізації цільових програм має бути комбінація процесного і проектного підходів до управління інноваційним розвитком підприємства.

Визначені об'єкти та суб'єкти управління інноваційним розвитком, основні елементи механізму управління.

Об'єкт управління інноваційним розвитком - це інновації, інноваційний процес, економічні відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності й учасниками ринку інновацій.

Суб'єкти управління інноваційним розвитком – керівництво підприємства, інноваційні менеджери, що здійснюють управлінський вплив на об'єкт управління через механізм управління, який представляє собою підходи до управління та відповідні форми їх реалізації.

Низька динаміка підвищення інноваційної активності підприємств аграрного сектору обумовлена не тільки недостатністю фінансових ресурсів, але й недосконалістю системи управління інноваційною діяльністю.

На нашу думку, корисним буде застосування підходів нооменеджменту до управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Останнім часом провідні вчені все більше уваги приділяють формуванню нового типу економіки – нооекономіки, яка представляє собою високоефективну та високоінтелектуальну економіку, що враховує не тільки безмежні потреби людей, але й обмежені можливості природи і навколишнього середовища [4]. Відповідно до нооекономічних умов формується новий напрям управління – нооменеджмент.

Нооменеджмент – це розумний менеджмент, система управління, що побудована на принципах Розуму, Гуманності та Віри [4]. Він є системним менеджментом, є синтезом результатів аналізу; він передбачає нове ставлення до людей, техніки та інновацій, а особливо до знань.

Нооменеджмент здатний гармонійно поєднувати нові технології, забезпечувати організаційно-економічні процеси не тільки в системі, але й в інноваційному середовищі. Слід підкреслити системний характер нооменеджменту. В той час, як менеджмент носить переважно фрагментарний характер, тобто концентрує увагу на окремих сферах: виробництві, фінансах, персоналі і т.п., нооменеджмент приділяє увагу усім сферам управління одночасно.

Література.

1. Бондаренко С.А. Концептуальні засади інноваційного розвитку в системі управління підприємством / С.А. Бондаренко // Проблеми економіки. – 2016. – № 2. – С. 90-101.
2. Бояцис Р. Компетентный менеджер. Модель эффективной работы / Р. Бояцис; [пер. с англ.]. – М. : НИРРО, 2008. – 352 с.
3. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: [монографія] / Ю.О. Лупенко, М.І. Малик, О.Г. Шпикуляк та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.

4. Коростелев В. Неумолимый императив номенеджмента / В. Коростелев // Устойчивое развитие. – 2012. – Вып. 3. – С. 69-76.

5. Мазнев Г.Є. Інноваційна діяльність як фактор підвищення ефективності агровиробництва / Г.Є. Мазнев // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 2. – С. 36-47.

6. Рифкин Дж. Третья промышленная революция: как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом / Джемери Рифкин; [пер. с англ.]. - М. : Альпина нон – фикш, 2014. – 410 с.

7. Уиддет С. Руководство по компетенциям. / С. Уиддет, С. Холлифорд; [пер. с англ.]. – М. : ГИППО, 2008. – 228 с.

8. Федулова Л.І. Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств / Л.І. Федулова // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10. – С. 195-205.

9. The Global information Technology Report // World Economic Forum, 2016. URL : www.Weforum.org/girt.

10. The next production revolution // DECD. 2015. 24 p. URL: <https://www.evm.dk/.../15-05-18-the-next-production-revolution>.

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЇ ТА РИЗИКИ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

***ОНЕГІНА В.М., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Впровадження інновацій, перехід на інноваційну модель розвитку є і важливим завданням менеджменту в аграрній сфері, і тенденцією її сучасного етапу розвитку. За великої уваги щодо забезпечення інноваційності аграрного виробництва, виключній ролі інновацій для забезпечення його конкурентоспроможності, слід враховувати також, що впровадження інновацій породжує низку викликів для сталого розвитку сільського господарства, які містять як позитивні зміни, так і певні загрози.

Питання інноваційного розвитку в аграрній сфері розглядалися в працях Ю. Лупенка, Л. Федулової, О. Шубравської та багатьох інших [4, 8, 9]. Ризики в аграрному секторі досліджувалися в працях В. Андрійчука, П. Гайдуцького, А. Камаліяна та багатьох інших [1, 3, 7]